

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Structuurvisie Windenergie op land

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

30 oktober 2012 / rapportnummer 2636-67

1. Hoofdpunten voor het MER

Het Rijk heeft de ambitie om in 2020 samen met de provincies 6.000 MW aan windenergie op land ruimtelijk mogelijk te maken. Hiertoe wordt de Structuurvisie Windenergie op Land opgesteld (verder SVWOL). In de SVWOL worden gebieden aangewezen en ruimtelijke randvoorwaarden gesteld voor grootschalige windprojecten (>100 MW), de zogenaamde Rijkscoördinatieprojecten (verder RCR-projecten). Om de besluitvorming hierover door de Tweede Kamer te ondersteunen wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een geloofwaardige onderbouwing van de wijze waarop het doel – 6.000 MW windenergie in 2020 door het Rijk en de provincies gezamenlijk – behaald wordt. Geef hierbij ook een doorkijk naar de doelen voor windenergie na 2020.
- Een navolgbare trechtering van de gebieden uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) naar de voorgestelde (kleinere) selectie van gebieden uit de notitie Reikwijdte en Detailniveau (verder NRD). Hiermee wordt duidelijk of en zo ja welke mogelijkheden voor de productie van grootschalige windenergie verloren gaan. Ook wordt duidelijk wat de milieuconsequenties van deze trechtering zijn.
- Een vergelijking van de in de NRD voorgestelde alternatieven en hun milieueffecten.
- Een overzicht van de milieuvoordelen en/of -verschillen die ontstaan door onderdelen van alternatieven uit te ruilen. Hierbij kan bijvoorbeeld in het uiterste geval gedacht worden aan vrijwaren van de Afsluitdijk vs meer turbines in Noordoost-NL en omgekeerd.
- Een beschrijving van het voorkeursalternatief (VKA). Geef aan hoe hierin de analyse van milieueffecten van de onderzochte alternatieven is meegenomen. Ga ook in op de rol die de hierboven genoemde mogelijkheden voor uitruil hebben gespeeld.
- Het antwoord op de vraag in de Passende beoordeling of aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden op voorhand is uit te sluiten in het VKA. Indien dit niet het geval is, verken dan in het MER of de ADC-stappen² succesvol doorlopen kunnen worden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet zelfstandig leesbaar zijn, helder kaart- en ander beeldmateriaal bevatten en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

Hierna gaat de Commissie in meer detail in op welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt voort op de NRD. Zij gaat in dit advies daarom niet meer in op onderwerpen die haar inziens in de NRD al voldoende zijn behandeld.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Voor projectgegevens en bijbehorende stukken zie www.commissiemer.nl.

² Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen? Inclusief locatiealternatieven;
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom deze structuurvisie toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

2. Achtergrond, doel en besluiten

2.1 Achtergrond en doel

Zicht op doelstelling 6.000 MW opgesteld windvermogen op land in 2020

De NRD geeft aan dat het de opgave van het MER en de SVWOL is om een heldere visie te ontwikkelen op (ruimtelijke) randvoorwaarden voor de ontwikkeling van grootschalige wind-energieprojecten. In andere woorden het antwoord op de vraag: *'In welke gebieden is onder welke voorwaarden ruimte voor grootschalige windenergie?'*. Hiertoe worden in de SVWOL locaties aangewezen voor grootschalige windenergie onder rijksregie (> 100 MW). Deze locaties moeten gezamenlijk met de < 100 MW projecten in de provincies het doel van 6.000 MW in 2020 mogelijk maken.

De omvang en uitwerking van het provinciale aandeel is nog voor een groot deel onbekend en zijn geen onderdeel van dit MER en de SVWOL. Het doel om 6.000 MW in 2020 te halen is (mede) daardoor onzeker. Laat in het MER en de SVWOL zien welk deel van de ambitie van 6.000 MW door het VKA (projecten > 100 MW) gerealiseerd kan worden, en in welke mate aanvullend kleinere projecten nodig zijn. Geef hierbij op hoofdlijnen een inschatting van de invulling van de < 100 MW projecten in de provincies. Ga hierbij in op de vraag welke invloed vervanging of herstructurering kan hebben op operationeel vermogen.³

De Commissie vindt het belangrijk dat in het MER en de SVWOL geloofwaardig onderbouwd wordt dat – met de te maken keuzes door het Rijk en de provincies gezamenlijk – zicht is op het behalen van de doelstelling van 6.000 MW in 2020.

Grootschalige windenergie na 2020

Voor een robuuste en toekomstvaste SVWOL is het belangrijk ook na te denken over de rol van grootschalige windenergie na 2020. Geef in het MER een doorkijk naar de doelen voor windenergie op land na 2020. Betrek hierbij lange termijndoelen van Nederland en Europa. Geef een inschatting op hoofdlijnen van het (verwachte) aandeel grootschalige windenergie na 2020 en ga kort in op eventuele consequenties hiervan voor de SVWOL.

Wegnemen knelpunten voor grootschalige windenergie

Het oplossen van beleidsgerelateerde knelpunten voor windturbines rondom bijvoorbeeld herstructurering van bestaande windparken, radar, waterkeringen en infrastructuur kan ruimte creëren om grootschalige windenergie in te passen. Dit kan helpen om het doel van 6.000 MW te halen.⁴ De Commissie adviseert in het MER te onderzoeken in hoeverre het Rijk deze knelpunten kan wegnemen.

³ In Nederland staat op dit moment ruim 2.100 MW aan operationeel vermogen. Een gedeelte van dit vermogen zal de komende jaren uit gebruik genomen worden of vervangen door grotere type turbines. Soms hebben provincies beleidsdoelstellingen voor herstructurering van operationeel opgesteld vermogen.

⁴ Zie voor een beschrijving van deze knelpunten bijvoorbeeld de brief van de IPO van 28 februari 2011. Door deze (ruimtelijke) knelpunten is er soms minder ontwerp- en inpassingsruimte voor windturbines.

2.2 Besluiten

Geef in het MER kort aan hoe de procedure van besluitvorming over de SVWOL verloopt, wie welke besluiten neemt en welke vervolgbesluiten nog nodig zijn. Wat wordt in de Structuurvisie vastgelegd en in welke mate van detail?

De NRD geeft al aan dat bij het ontwikkelen van alternatieven aandacht besteed zal worden aan een eventuele samenloop met andere plannen en projecten (anders dan windenergie). Ga in het MER kort in op hoe consequenties van de SVWOL hierin zullen doorwerken.

Consequenties voor andere besluiten over windenergie

De SVWOL kan lopende RCR-projecten en regionale windplannen en -projecten gaan beïnvloeden, maar bijvoorbeeld ook eerder vastgestelde provinciale verordeningen en structuurvisies. De NRD geeft aan dat hiermee rekening gehouden zal worden in het MER. Beschrijf in het MER of en zo ja op welke wijze de resultaten van de SVWOL doorwerken in lopende RCR-projecten en provinciale besluitvorming.⁵

3. Verkenning oplossingsrichtingen

3.1 Samenvatting brede verkenning gebieden SVIR

Een brede verkenning van geschikte locaties voor grootschalige windenergie op land heeft in het verleden al (deels) plaatsgevonden. Door middel van een analyse op landschappelijke en natuurlijke kenmerken, belemmeringen en windsnelheid zijn door het Rijk geschikte gebieden voor grootschalige windenergie geselecteerd. De uitkomsten hiervan zijn in de SVIR op kaart weergegeven.⁶

Vat het proces van deze verkenning in het MER kort samen. Leg hierbij het accent op:

- de onderbouwing van gemaakte keuzes en gebieden. Deze gebieden kunnen ruwweg getypeerd worden als: grote havens en industrie, grootschalige rijkswateren, grootschalige open agrarische landschappen en langs grootschalige infrastructuur;
- de keuze om 'droge' Natura 2000-gebieden op voorhand uit te sluiten voor grootschalige windenergie en 'natte' Natura 2000-gebieden niet.

3.2 Milieuconsequenties trechtering SVIR naar selectie gebieden NRD

Op basis van bestuurlijk overleg tussen het Rijk en de provincies is ervoor gekozen om niet alle gebieden uit de SVIR te onderzoeken in het MER en de SVWOL, maar een kleinere selectie

⁵ Zie hiervoor ook de Kamermotie Dijkers van 5 juli 2012. Hierin wordt de regering verzocht met de provincies prestatieafspraken te maken over windenergie en deze afspraken op te nemen in een structuurvisie 'wind op land'. Daarnaast wordt de regering onder meer verzocht een moratorium van 6 maanden in te stellen op lopende RCR-projecten en in geval in de provincies niet meewerken aan de 6000 MW op land, dan wel geen afdoende ruimtelijke reserveringen daarvoor plegen, deze RCR-projecten na 6 maanden weer door te laten lopen.

⁶ Zie hiervoor de kaart 'Ruimte voor energievoorziening' op pagina 34 van de SVIR.

van gebieden waarvoor onder de provincies meer draagvlak is (zie pagina 10 van de NRD). De Commissie begrijpt de bestuurlijke wens om een trechteringstap in te bouwen.

De Commissie vindt het wel essentieel dat de milieuconsequenties die met deze trechteringsstap samenhangen beschreven worden. Bij de stap van de SVIR naar de NRD zijn namelijk naar inschatting van de Commissie – vanuit het oogpunt van productie van grootschalige windenergie – grote en kansrijke gebieden afgevallen in Zeeland, West-Brabant, Noord-West-Fryslân, Drenthe en Groningen.⁷

Het betrekken van deze gebieden bij de zoektocht naar locaties voor grootschalige windenergie had mogelijk ook milieuvordelen. Denk bijvoorbeeld aan meer mogelijkheden voor het ontzien van natte natuurgebieden. Vaak zijn de milieueffecten van grootschalige windenergie in deze gebieden ook nog niet eerder (provinciaal) onderzocht.

Beschrijf daarom in het MER de trechteringsstap van de gebieden van de SVIR naar de voorgestelde selectie van te onderzoeken gebieden in de NRD. Geef daarbij aan hoe de afgevallen locaties uit de SVIR zich verhouden tot de gebieden uit de NRD. Ga hierbij in op:

- de geschiktheid van de afgevallen gebieden uit de SVIR voor grootschalige windenergie en globaal de milieueffecten van grootschalige windenergie in deze afgevallen locaties;
- een vergelijking van de milieuvverschillen tussen de afgevallen locaties uit de SVIR én de voorgestelde selectie van gebieden in de NRD.

4. Beschrijving van de alternatieven

4.1 Aanpak NRD

De NRD bevat een kansrijke en duidelijke aanpak om te komen tot zinvolle alternatieven voor het MER. De te onderzoeken gebieden uit de verkenning (zie hoofdstuk 3 van dit advies) zijn onderverdeeld in 3 provincieoverstijgende regio's. Vervolgens worden voor deze regio's vier alternatieven en hun milieueffecten uitgewerkt, die allen een zeef met 'ruimtelijke beperkingen' uit wettelijke kaders zijn gepasseerd. De alternatieven zijn:

1. het alternatief maximale opbrengst;
2. het alternatief landschap;
3. het alternatief natuur;
4. het referentiaalalternatief.

Door middel van een gevoeligheidsanalyse wordt vervolgens de invloed van deze alternatieven op bekende (en in voorbereiding zijnde) windparken (zowel grootschalig als kleinschalig) en andere ruimtelijke plannen onderzocht.

Uiteindelijk wordt op basis hiervan een vijfde alternatief bepaald, het VKA. Hierin worden de locaties en ruimtelijke randvoorwaarden opgenomen die in de SVWOL worden vastgelegd.

⁷ De NRD meldt overigens dat de afgevallen gebieden in sommige gevallen nog wel door provincies ingezet kunnen worden om projecten van minder dan 100 MW te realiseren.

Referentieturbine en raster

In bijlage 1 van de NRD is een voorzet opgenomen van de wijze waarop alternatieven ingevuld worden met referentieturbine(s) en raster(s). De Commissie adviseert een verfijning op de aanpak in bijlage 1 om te voorkomen dat met te hoge dichtheden gerekend zal worden in het MER. Ter illustratie: uitgaande van een cluster met 10 x 7,5 MW turbines kan in het maximale alternatief in bebouwd gebied⁸ maximaal ca 6 MW/km² een plek krijgen, terwijl in een zo goed als onbebouwd gebied voor ca 30 MW/km² ruimte geboden kan worden.⁹

De Commissie reageert in de rest van dit hoofdstuk in meer detail op de aanpak uit de NRD.

4.2 Alternatief landschap én leefomgeving

De Commissie adviseert het in de NRD voorgestelde alternatief landschap uit te breiden met het thema 'leefomgeving'. De beleving van windturbines in de (leef)omgeving speelt een belangrijke rol in de reactie van burgers op plannen voor windturbines. Zo zal een landschap-pelijk andere invulling – zeker op dit abstractieniveau – kunnen leiden tot een andere beleving, een lagere geluidbelasting en minder hinder door slagschaduw, en daarmee ook tot een betere invulling voor leefomgeving.

Het ligt volgens de Commissie daarom voor de hand om in dit alternatief het aspect leefomgeving te koppelen aan het thema landschap door de beleving van het gebied mee te nemen in de ontwerpprincipes.

4.3 Milieuvoordelen en/of -verschillen tussen en binnen regio's

In het MER wordt naast een maximale invulling van voor grootschalige windenergie geschikte gebieden ook gezocht naar een vanuit milieuoogpunt optimale invulling (landschap, natuur). Hierbij kunnen locaties onderling en in samenhang worden afgewogen. De Commissie vindt dit een goede kans om in het MER de mogelijkheid om op nationale schaal relevante milieuvoordelen en/of -verschillen in beeld te brengen.

Beschrijf hierbij in hoeverre binnen de gekozen uitgangspunten op regionale schaal spanningen tussen locaties ontstaan, kunnen alle locaties goed samengaan binnen elk van de gekozen alternatieven? Verder biedt de analyse van de vier alternatieven de mogelijkheid om onderdelen van de vier alternatieven uit de NRD uit te ruilen tussen én binnen de drie provincie-overstijgenderegio's.

Zoek in een tussenstap¹⁰ naar mogelijkheden voor optimalisatie op nationale schaal door in de ene regio (of locaties daarbinnen) uit te gaan van – bijvoorbeeld – het alternatief maximale opbrengst, en in de andere regio (of locaties daarbinnen) van – bijvoorbeeld – het alternatief natuur of – bijvoorbeeld – in het uiterste geval volledige vrijwaring (het referentiealternatief).

⁸ Rekening houdend met minimaal aan te houden afstanden tot de randen van het woongebied vanwege geluid(grenswaarden), zie ook §5.4 van dit advies.

⁹ Uitgaande van het in bijlage 1 van de NRD gehanteerde optimale opstellingspatroon.

¹⁰ Als aanvulling op het processchema op pagina 8 van de NRD.

Op deze manier kunnen op nationaal niveau – en op het niveau van de drie regio's – pakketten ontwikkeld worden die de energieambitie realiseren met minder milieunadelen, milieuvoordelen en/of duidelijke milieoverschillen. Hierdoor wordt ook duidelijker waar (milieu)afwegingen en duidelijke keuzes aan de orde zijn.

Voorbeeld 1

Vrijwaren Afsluitdijk en meer turbines in Flevoland en/of Noordoost-NL of omgekeerd

Binnen de regio IJsselmeergebied zijn invullingen denkbaar met geen of veel minder windturbines langs de Afsluitdijk (langs de Waddenzee) en bijvoorbeeld meer turbines in Flevoland of ook juist omgekeerd. Ook uitruil tussen gebieden uit de regio IJsselmeergebied en de regio Noordoost-Nederland is een mogelijkheid. Vanuit het oogpunt van landschap en natuur bezien zijn deze verschillen relevant voor het MER.

Voorbeeld 2

Nog minimaal 120 km² open ruimte nodig voor 6.000 MW in 2020

Dankzij de ontwikkelingen naar grotere turbinevermogens is het ruimtebeslag voor windturbines (opgesteld vermogen per km²) de afgelopen 10 jaar met ruwweg een factor 2 afgenomen. Daardoor kan inmiddels per km² landoppervlak een groter vermogen worden opgesteld.

Rekening houden met het feit dat in Nederland al ruim 2.100 MW operationeel vermogen aanwezig is, zijn voor 4.000 MW aan extra windenergievermogen – uitgaande van een 7,5 MW-turbine en de in bijlage 1 van de NRD aangehouden opstelling – minimaal gebieden nodig van in totaal (netto) 120 km² (11 bij 11 kilometer). Uiteraard zal in veel gebieden sprake zijn van belemmeringen die de netto opstelruimte voor windturbines fors beperken.

Dit rekenvoorbeeld laat echter wel zien dat keuze en afwegingsruimte – ook voor natuur en milieu – beschikbaar is binnen de selectie van gebieden uit de NRD en dat er goede mogelijkheden bestaan om bepaalde gebieden te ontzien of zelfs volledig te vrijwaren van grootschalige windenergie door tegelijkertijd in andere gebieden windenergie sterk te intensiveren.

4.4 Voorkeursalternatief en randvoorwaarden

Als laatste stap in het MER wordt op basis van de analyse van milieueffecten van de 4 alternatieven in de 3 regio's een voorkeursalternatief (VKA) opgesteld. Dit alternatief bestaat uit een kaart met gebieden voor grootschalige windenergie én ruimtelijke randvoorwaarden voor verdere ontwikkeling van grootschalige windenergieprojecten.

Geef aan op basis van welke afwegingen de gebieden in het VKA bepaald zijn, rekening houdend met milieueffecten van de onderzochte alternatieven, eventuele conflicten tussen locaties op regionaal niveau en mogelijkheden voor optimalisering op landelijk en regionaal niveau (zie verder §4.3 van dit advies).

Beschrijf en motiveer de uiteindelijk bepaalde ruimtelijke randvoorwaarden voor toekomstige windprojecten. Geef bij beleidsmatige randvoorwaarden aan of er mogelijkheden zijn tot grotere flexibiliteit (zie ook §2.1 van dit advies). Geef ten aanzien van ontwerpprincipes voor landschap aan of uitgegaan wordt van de principes die ten grondslag hebben gelegen aan het landschapsalternatief, dan wel dat er sprake is van aangepaste principes.

5. Effectbeschrijving en detailniveau

5.1 Detailniveau en onzekerheden

Het detailniveau van de effectbepaling hoeft niet verder te gaan dan nodig om keuzes tussen alternatieven en overige conclusies afdoende te onderbouwen. Geef aan welke aannames zijn gedaan bij de effectbepaling en welke onzekerheden in de effectbepaling een rol spelen. De Commissie verwacht dat in de meeste gevallen een (kwalitatieve) risico-inschatting voldoende zal zijn. Dit sluit aan op de aanpak op pagina 15 van de NRD. In dit hoofdstuk gaat de Commissie nog in op enkele aanvullingen op de NRD.

5.2 Energieopbrengst

Voeg het beoordelingsaspect energieopbrengst toe aan de tabel op pagina 15 van de NRD. Het is daardoor mogelijk gebieden ook op dit aspect onderling te vergelijken en vast te stellen in hoeverre het ruimtebeslag ook 'energetische waarde' heeft. Geef in het MER op hoofdlijnen de verwachte energieopbrengst van de alternatieven weer.¹¹ Stel deze waarde vast op basis van een combinatie van het (ingeschatte) windregime van een gebied in combinatie met het vast te stellen vermogens(bereik) van dat gebied, bijvoorbeeld in MWh per jaar.

5.3 Landschap

De Commissie vindt de voorgestelde omgang met effecten op landschap in de NRD een goede. De NRD geeft aan dat in het MER onderzocht wordt in hoeverre de hoofdkenmerken van de verschillende landschapstypen inclusief hun nederzettingpatronen herkenbaar en beleefbaar blijven bij de plaatsing van grootschalige windturbineparken. Beschrijf dit niet alleen vanuit een vogelvluchtperspectief maar ook vanaf ooghoogte midden in deze landschappen.

Ga bij het beoordelingsaspect landschap ook na wat de gevolgen van alternatieven zijn voor 'weidsheid', 'openheid' en 'duisternis' en geef weer of deze kunnen conflicteren met wet- en regelgeving. De Commissie denk bij mogelijke conflicten aan het Barro¹² (voor gebieden nabij de Waddenzee), de integrale visie IJsselmeergebied, Beschermde natuurmonumenten (deze bevatten ook landschappelijke doelen) en de provinciale verordeningen Ruimte.

5.4 Leefomgeving

Volg de aanpak uit de NRD. De NRD gaat nog niet in op de consequenties van cumulatieve geluidemissies door meerdere windturbines. Voeg dit daarom als een beoordelingsaspect toe. Bij het 'vullen' van een gebied op basis van een raster of lijn kan dit relevante verschillen opleveren. Bijvoorbeeld de minimaal tot woonkernen aan te houden afstanden vanwege ge-

¹¹ Bij de vergelijking van gebieden voor windenergie tussen en binnen regio's zal eenzelfde hoeveelheid opgesteld vermogen namelijk niet altijd dezelfde energieopbrengst hebben. Dit is afhankelijk van lokale windcondities. De onderzochte ashoogte(s) (vaak hoe hoger hoe beter) en turbinetype(s) (3 of 7,5 MW) spelen hierbij ook een rol.

¹² Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro), met rijksregels voor de ruimtelijke inrichting van Nederland.

luidgrenswaarden kunnen bij cumulatieve geluidsbelasting door grote windturbines oplopen tot meer dan 1 kilometer.

Gezondheid

Besteed in het MER en de SVWOL ook aandacht aan het 'aspect gezondheid'. De reden hiervoor is dat bij grote windenergieprojecten de zorg van omwonenden over de gezondheidseffecten van windturbines een grote rol speelt.

Uit onderzoek blijkt (nog) niet eenduidig welke gezondheidseffecten optreden bij grootschalige windenergie. Wel is gebleken dat hinder – die omwonenden ondervinden dan wel vrezen (en de daaraan mogelijk verbonden gezondheidseffecten) – niet alleen afhangt van de zogenaamde harde milieueffecten (zoals geluid en slagschaduw), maar bijvoorbeeld ook van onbekendheid met bepaalde onderwerpen (bijvoorbeeld laagfrequentgeluid) en van de beleving van windturbines in landschap en leefomgeving (zie ook §4.2 van dit advies). Beschrijf in het MER en de SVWOL hoe met het 'aspect gezondheid' is omgegaan.

5.5 Natuur

De Commissie adviseert de beoordelingsaspecten van het thema natuur in de NRD uit te breiden met de onderwerpen:

- effect op de jaarlijkse (internationale) vogeltrek langs de kust, Waddenzee en het IJsselmeergebied;
- effect op trekroutes van vleermuispopulaties.

Door deze onderwerpen toe te voegen ontstaat – los van de toetsing aan wettelijke kaders – bij de alternatievenvergelijking inzicht in de belangrijkste verschillen in natuureffecten.

De Commissie gaat hieronder in meer detail in op de uitwerking van de overige beoordelingsaspecten natuur uit de NRD en de omgang met beschermde gebieden en soorten.

Beschermde soorten

Windturbineparken kunnen gevolgen hebben voor de staat van instandhouding van vogels en van vleermuizen, voor zover deze op rotorbladhoogte vliegen¹³. Voor vogels kan daarbij, aanvullend op de soorten waarvoor externe werking in het kader van Natura 2000 van belang is, worden gekeken naar weidevogels¹⁴ en gebieden met 'stuwtrek' (sterk geconcentreerde seizoenstrek). Ga in op de gevolgen van extra sterfte, barrièrewerking en verstoring voor de staat van instandhouding van vogels en vleermuizen, en beschrijf op hoofdlijnen wat dit betekent voor de vergunbaarheid voor grootschalige windenergie in het studiegebied.

Beschermde gebieden

Vermeld in het MER de Natura 2000-gebieden, Beschermde natuurmonumenten en gebieden die behoren tot de (herijkte) EHS duidelijk op kaart. Typeer de gebieden kort en noem de belangrijkste kwaliteiten.

¹³ Houd bij de bepaling van de risicosoorten onder vleermuizen naast aanvaring ook rekening met sterfte door drukverschillen nabij draaiende rotorbladen.

¹⁴ Bescherming van weidevogelgebieden binnen en buiten de EHS is vaak geregeld in de provinciale verordeningen Ruimte.

Beschermde natuurmonumenten en (herijkte) EHS

Geef voor Beschermde natuurmonumenten aan of ruimtebeslag aan de orde kan zijn (en zo ja welke) en ga in op de eventuele gevolgen voor het natuurschoon, natuurwetenschappelijke betekenis en relevante flora en fauna. Beschrijf voor de EHS de eventuele gevolgen voor de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS inclusief verbindingzones.

Natura 2000 en Passende beoordeling

Uit de NRD blijkt dat een Passende beoordeling voor het VKA wordt opgesteld. Deze dient duidelijk herkenbaar deel uit te maken van het MER. Kies een detailniveau voor de Passende beoordeling dat past bij het voornemen. Effecten in de aanlegfase kunnen achterwege blijven behalve in 'natte gebieden' zoals het IJssel- en Markermeer. Op voorhand is namelijk niet uitgesloten dat aanlegwerkzaamheden, door bijvoorbeeld vertroebeling of (onderwater)geluid, langjarige gevolgen hebben voor het aquatisch ecosysteem en de voedselketen.

Ga in de Passende beoordeling in op de gevolgen van direct ruimtebeslag (habitats en leefgebied soorten) en gevolgen voor vogelsoorten waarvoor instandhoudingdoelstellingen zijn geformuleerd. Beoordeel de gevolgen voor relevante vogelsoorten aan de hand van extra sterfte, barrièrewerking en verstoring. Breng hiervoor de relevante broedgebieden, slaapplaatsen en foerageergebieden en de dagelijkse pendelbewegingen tussen deze gebieden in beeld. De Passende beoordeling kan eventueel beperkt blijven tot groepen van vogelsoorten met overeenkomstige eisen (bijvoorbeeld ganzen, schelpdieretende watervogels). Houd bij de beoordeling dan wel rekening met soorten die zich al onder de instandhoudingdoelstelling bevinden. Houd nadrukkelijk rekening met externe werking en met cumulatie. Ga tot slot kort in op de gevolgen voor vleermuizen.¹⁵

Verkenning vervolg en ADC-stappen²

Indien uit de Passende beoordeling blijkt dat aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet op voorhand is uit te sluiten, kan onderzocht worden of het met uitsluiten van delen van het studiegebied in het VKA aantasting wel op voorhand is uit te sluiten. Ook het verkennen van mogelijkheden in het MER om bij knelpunten eerst een ecologische overwaarde te creëren – door bijvoorbeeld natuurwaarden gericht te versterken – kan een optie zijn.

Indien aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden in het VKA niet op voorhand is uit te sluiten is het noodzakelijk voor de besluitvorming de ADC-stappen² te doorlopen. Verken hiertoe in het MER hoe de zogenaamde ADC-stappen² met succes kunnen worden doorlopen. Geef hierbij ook aan hoe eventueel noodzakelijke compensatie eruit zou kunnen zien en hoe dit geborgd kan worden.

¹⁵ De enige vleermuissoort die deel uitmaakt van instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 gebieden (Meervleermuis) vliegt laag, d.w.z. ver onder rotorbladhoogte, waardoor analyse van aantasting van dit instandhoudingsdoel achterwege kan blijven.

6. Vorm, presentatie en overig

Besteed in dit MER veel aandacht aan:

- de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen en diagrammen;
- goed beeldmateriaal (visualisaties) en recent, goed leesbaar kaartmateriaal:
 - met een duidelijke legenda;
 - waarop alle in het MER gebruikte topografische namen zijn weergegeven;
 - met de verschillende alternatieven en opstellingsvarianten.

Zorg er verder voor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen met duidelijke en expliciete verwijzingen naar die bijlagen vanuit de hoofdtekst;
- een verklarende woorden-, een afkortingen- en een literatuurlijst zijn opgenomen.

Overig

Sluit het MER af met conclusies en aanbevelingen die voor de vervolgstappen van de besluitvorming (na de Structuurvisie) van belang zijn.

Voor de overige onderdelen van het MER heeft de Commissie geen aanbevelingen in aanvulling op hetgeen in de Wet milieubeheer staat vermeld.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Minister van Infrastructuur en Milieu en Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Bevoegd gezag: Minister van Infrastructuur en Milieu en Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Besluit: Structuurvisie Windenergie op land

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D22.2

plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: In de SVWOL worden gebieden aangewezen en ruimtelijke randvoorwaarden gesteld voor grootschalige windprojecten (>100 MW), de zogenaamde Rijkscoördinatieprojecten

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van: 14 september 2012

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 15 september tot en met 12 oktober 2012

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 3 februari 2012

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 30 oktober 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. P. van der Boom

drs. S.J. Harkema (werkgroepsecretaris)

ir. W.H.A. Keijsers

ir. M.J.F. van Pelt

ing. C.P. Slijpen

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

ing. R.L. Vogel

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Structuurvisie Windenergie op land

ISBN: 978-90-421-36267

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

